

Vlaamse Milieu

VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ

WATERREGULATOR

Investerings voor publieke watervoorziening 2012

Vlaamse overheid

DOCUMENTBESCHRIJVING

Titel

Investerings voor publieke watervoorziening

Samenstellers en eindredactie

Dienst Reguleringsinstantie

Samenvatting

Dit rapport bevat basisinformatie over investeringen door de watermaatschappijen voor publieke watervoorziening in Vlaanderen. Na een korte beschrijving van de Vlaamse drinkwatersector worden een aantal investeringsgerelateerde aspecten van de bedrijfsvoering van de watermaatschappijen besproken. Vervolgens wordt beschikbaar cijfermateriaal over dit thema gerapporteerd en dit zowel op basis van de neergelegde jaarrekeningen als op basis van de gegevens die door de Watermaatschappijen aan de WaterRegulator werden bezorgd.

Wijze van refereren

VMM, Investerings voor publieke watervoorziening, 2012

Verantwoordelijke uitgever

Philippe D'Hondt, Afdelingshoofd Lucht, Milieu en Communicatie
Vlaamse Milieumaatschappij

Depotnummer

D/2013/6871/012

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding en doel	5
1.2	Herkomst van de cijfers gebruikt in dit rapport	5
2	KORTE BESCHRIJVING VLAAMSE DRINKWATERSECTOR.....	6
3	BESCHRIJVING 'INVESTERINGSGERELATEERDE ASPECTEN'	9
4	BESCHIKBAAR CIJFERMATERIAAL.....	15
4.1	Cijfermateriaal op het niveau van alle activiteiten van de watermaatschappijen	15
4.2	Cijfermateriaal op het niveau van de wateractiviteit van de watermaatschappijen	22
4.3	Cijfermateriaal op het niveau van de verschillende processen van de wateractiviteit van de watermaatschappijen.....	28
5	BESLUIT.....	30

LIJST MET TABELLEN EN FIGUREN

Tabel 1 Grootte distributiegebieden en bevolkingsdichtheid (2011)	7
Tabel 2 Aantal aftakkingen, abonnees, geleverd verbruik en € omzet waterverkoop (2011)	7
Tabel 3 Overzicht infrastructuur (2011)	8
Tabel 4 Gehanteerde afschrijvingstermijnen voor leidingen (2011)	13
Tabel 5 Evolutie van de in de loop van het jaar actief in gebruik genomen investeringen in materieel vast actief (2007–2011)	16
Tabel 6 Horizontale analyse van de in de loop van het jaar actief in gebruik genomen investeringen in materieel vast actief (2007–2011)	17
Tabel 7 Evolutie van de activa in aanbouw (2007–2011)	17
Tabel 8 Evolutie van de balansbedragen materieel vast actief (2007–2011)	18
Tabel 9 Horizontale analyse van de balansbedragen materieel vast actief (2007–2011)	18
Tabel 10 Procentueel aandeel van de balansbedragen materieel vast actief in het balanstotaal (2007–2011)	18
Tabel 11 Horizontale analyse afschrijvingen en waardeverminderingen (2007–2011)	19
Tabel 12 Evolutie netlengte (2010–2011)	22
Tabel 13 Onderscheid ruwwaternetwerk versus reinwaternetwerk (2011)	22
Tabel 14 Procentuele verdeling van het leidingennet per tijdsslot	23
Tabel 15 Aantal kilometer leidingennetwerk per tijdsslot	24
Tabel 16 Niet-geregistreerd verbruik (2011)	24
Tabel 17 Gebruikte materialen leidingennetwerk (2011)	25
Tabel 18 Actief in gebruik genomen investeringen (leidingen, watergebonden installaties, overige) voor de wateractiviteit (2011)	26
Tabel 19 Activa in aanbouw voor de wateractiviteit (2011)	27
Figuur 1 Distributiegebieden watermaatschappijen (2012)	6
Figuur 2 Procentueel aandeel van de balansbedragen materieel vast actief in het balanstotaal (2011)	19
Figuur 3 Verticale analyse eigen vermogen (EV), vreemd vermogen lange termijn (VVL) en vreemd vermogen korte termijn (VVK) (2007–2011)	20
Figuur 4 Procentuele verdeling van het leidingennet per tijdsslot Vlaanderen	23
Figuur 5 Samenvattend overzicht gebruikte materialen (2011)	25
Figuur 6 Procentuele verdeling actief in gebruik genomen investeringen (leidingen, watergebonden installaties, overige investeringen) voor de wateractiviteit (2011)	26
Figuur 7 Totale netto sectorinvesteringen per hoofdproces voor de wateractiviteit (2005–2010)	28

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

Het decreet van 24 mei 2002 betreffende water bestemd voor menselijke aanwending voorziet dat de reguleringsinstantie (ook WaterRegulator genoemd) advies geeft en voorstellen doet aan de Vlaamse Regering omtrent investeringsplanningen door de exploitanten van een openbaar waterdistributienetwerk (verder watermaatschappijen genoemd). De investeringsplanningen waarop de adviezen en voorstellen betrekking hebben, worden in het decreet meer gespecificeerd als “planningen in de waterdistributienetwerken, in de productie en in de invoer en doorvoer van water bestemd voor menselijke aanwending”. Voldoende investeren in publieke watervoorziening is immers noodzakelijk opdat op lange termijn kwalitatieve en betaalbare drinkwaterlevering in Vlaanderen gegarandeerd blijft.

Met dit rapport over investeringen in de Vlaamse drinkwatersector wil de WaterRegulator meer transparantie brengen over dit onderwerp via het bundelen en publiek ter beschikking stellen van beschikbare cijfergegevens. Omdat cijfergegevens over investeringen van jaar tot jaar aanzienlijk kunnen schommelen moet er voorzichtig omgesprongen worden met de cijfers die tot nu toe maar voor één jaar beschikbaar zijn. Ook is het zo dat investeringsbeslissingen in grote mate afhankelijk zijn van de kenmerken van het distributiegebied (bodemsoort, al dan niet verstedelijkt karakter, topografie,...) en dat deze kenmerken hun invloed hebben op de kostprijs van de investeringen. Bovendien hanteren de watermaatschappijen verschillende waarderingsregels die hun invloed hebben op de weergegeven cijfers. Nuancering is daarom nodig bij de interpretatie van de financiële informatie in dit rapport.

1.2 Herkomst van de cijfers gebruikt in dit rapport

Voor het opmaken van dit rapport worden informatie en cijfers gebruikt die afkomstig zijn van de watermaatschappijen. In verschillende tabellen en figuren worden de gegevens van de ISWa leden (GW Hoeilaart, IWM en GW Knokke-Heist) gegroepeerd weergegeven. Dit is zo omdat in het afsprakenprotocol met de watermaatschappijen vastgelegd werd dat deze gegevens voor de ISWa -leden alleen gegroepeerd in publicaties meegenomen kunnen worden. Er is in het rapport geen informatie opgenomen over Brabant-Water, de Nederlandse drinkwatermaatschappij die slechts heel beperkt in Vlaanderen actief is, noch over SW Sint-Niklaas, op 1/1/2012 overgenomen door De Watergroep.

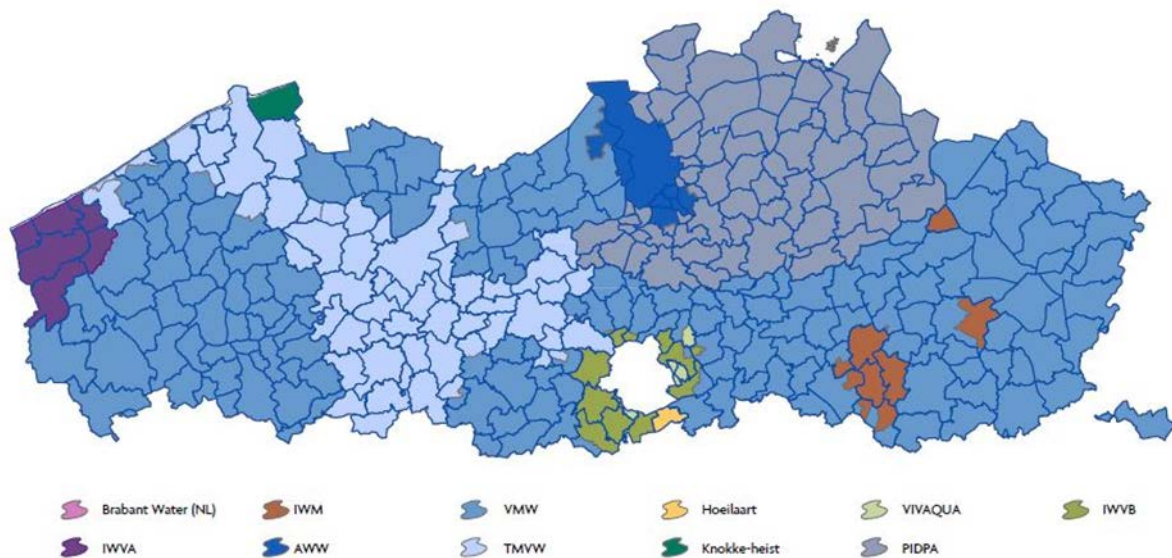
Bronnen

- Interviews met de verschillende watermaatschappijen
- Nationale Bank, Balanscentrale
- AquaFlanders / DHV, 'Bedrijfsvergelijking Vlaamse drinkwaterbedrijven; Financiën en Efficiëntie - 2012'
- VMM Waterbank
- AquaFlanders, 'Strategisch Plan SVW – 2008'
- Protos en Vlaams Partnerschap Water en Ontwikkeling, 'Drinkwatervoorziening in Vlaanderen vanaf 1800 tot heden – 2006'

2 KORTE BESCHRIJVING VLAAMSE DRINKWATERSECTOR

De publieke drinkwatervoorziening in Vlaanderen is een gemeentelijke opdracht, maar om een betere dienstverlening te kunnen leveren, richtten veel gemeenten een samenwerkingsverband op voor de productie en levering van leidingwater. Op 1/1/2012 waren in Vlaanderen 11 exploitanten van een openbaar waterdistributienetwerk actief. Brabant Water is een Nederlandse maatschappij die slechts heel beperkt in Vlaanderen actief is. VIVAQUA levert ook water aan abonnees in Brussel.

Figuur 1 Distributiegebieden watermaatschappijen (2012)

Bron: eigen voorstelling met informatie van AquaFlanders en VMM, Waterboek

De watermaatschappijen zijn erg divers, onder meer in grootte, beschikbaarheid van water in het eigen distributiegebied en de graad van verstedelijking van het distributiegebied. Een aantal specifieke kenmerken van de watermaatschappijen worden in dit hoofdstuk weergegeven. Voor een meer uitvoerige beschrijving van de sector wordt verwezen naar de publicatie 'Watermeter 2012', die te raadplegen is op de VMM-website.

De sector wordt gekenmerkt door een grote concentratie. Het distributiegebied van de 3 grootste maatschappijen samen (De Watergroep, PIDPA en TMVW), strekt zich uit over meer dan 90% van het Vlaamse grondgebied. Samen verzorgen ze de drinkwatervoorziening voor meer dan 80% van de bevolking. De Watergroep is de grootste watermaatschappij en voorziet 170 gemeenten (al dan niet volledig) van leidingwater.

Tabel 1 Grootte distributiegebieden en bevolkingsdichtheid (2011)

Watermaatschappij	Aantal bedeelde gemeenten	Oppervlakte distributiegebied (km²)	Aantal inwoners (*1000)	Bevolkingsdichtheid (inwoners/km²)
AWW	8	278	600	2.157
GW Hoeilaart	1	20	10	511
GW Knokke-Heist	1	56	34	603
IWM	8	253	99	394
IWVA	6	313	62	199
IWVB	13	259	239	922
PIDPA	65	2.586	1.170	452
TMWV	57	2.271	1.238	545
VIVAQUA	4	27	39	1.445
De Watergroep	170	7.340	2.778	374

Bron: VMM Waterbank

Alleen GW Hoeilaart en GW Knokke-Heist zijn actief in slechts 1 gemeente. VIVAQUA (actief rond Brussel) en AWW (actief in en rond Antwerpen) kennen de grootste graad van verstedelijking. De bevolkingsdichtheid is het laagst binnen het distributiegebied van IWVA.

Tabel 2 Aantal aftakkingen, abonnees, geleverd verbruik en € omzet waterverkoop (2011)

Watermaatschappij	Aantal aftakkingen (*1000)	Aantal abonnees (*1000)	Geleverde m³'s aan abonnees (*1000)	Totaal geleverde m³'s (*1000)	Omzet waterverkoop (*1000 €)
AWW	153	174	89.183	135.144	112.414
ISWa leden	68	78	7.425	7.430	12.384
IWVA	29	50	4.159	4.255	8.351
IWVB	82	94	10.598	10.598	20.960
PIDPA	449	504	57.708	58.925	80.302
TMWV	562	627	55.308	71.556	119.913
VIVAQUA	13	15	1.996	1.996	4.588
De Watergroep	1.175	1.175	119.606	131.902	192.034

Bron: VMM Waterbank

Tabel 2 toont een aantal relevante kerncijfers over de watermaatschappijen. De kolom met het totaal aan geleverde m³'s bevat naast het volume levering van drinkwater aan abonnees ook het volume levering van water aan bijvoorbeeld andere watermaatschappijen of de levering van 'ander water'. 86 % van de omzet uit waterverkoop wordt gerealiseerd door vier maatschappijen; namelijk De Watergroep, AWW, TMWV en PIDPA. AWW realiseert in verhouding tot het aantal abonnees veel omzet uit waterverkoop. Dit is het gevolg van de aanwezigheid van grote – industriële – leidingwater klanten gelegen in het Antwerpse havengebied dat deel uitmaakt van het distributiegebied van AWW.

Gezien het verschillende karakter van de distributiegebieden van de watermaatschappijen is het logisch dat er ook in de infrastructuur verschillen zijn. Een overzicht van de belangrijkste infrastructuur per watermaatschappij wordt weergegeven in tabel 3. Zo valt bijvoorbeeld het verschil op tussen PIDPA en

TMVW. Niettegenstaande de vergelijkbare grootte van hun distributiegebied verschillen ze vrij sterk in infrastructuur. PIDPA beschikt over voldoende grondwater binnen het eigen distributiegebied om decentraal water te produceren en beschikt dan ook over 12 waterproductiecentra. TMVW daarentegen koopt vooral water aan om aan de vraag te kunnen voldoen en beschikt slechts over twee eigen waterproductiecentra. Alleen De Watergroep en AWW beschikken over oppervlaktewaterbronnen. IWVB is de enige watermaatschappij die niet over eigen bronnen voor de productie van drinkwater beschikt. Al het water dat door IWVB geleverd wordt aan abonnees, wordt aangekocht bij andere watermaatschappijen.

Tabel 3 Overzicht infrastructuur (2011)

Watermaatschappij	Aantal bronnen grondwater	Aantal bronnen oppervlakte- water	Aantal water- productie- centra	Aantal bergingen reinwater	Aantal watertorens	Aantal opjaag- stations	Netlengte (km)
AWW	0	1	2	6	0	6	2.474
ISWa leden	29	0	5	9	6	7	1.578
IWVA	4	0	2	7	2	4	1.012
IWVB	0	0	0	0	0	0	1.636
PIDPA	26	0	12	91	61	27	12.613
TMVW	18	0	2	22	27	36	11.454
VIVAQUA	1	0	1	0	0	1	310
De Watergroep	70	6	76	74	82	63	30.662

Bron: VMM Waterbank

3 BESCHRIJVING 'INVESTERINGSGERELATEERDE ASPECTEN'

Historiek¹

Naast de huidige kenmerken van elk van de watermaatschappijen en deze van hun distributiegebieden, is ook de verschillende historiek van de ontwikkeling van de infrastructuur van belang voor het investeringsbeleid van de watermaatschappijen. De ouderdom van het netwerk en de overige infrastructuur bepalen vandaag de dag mee het investeringsritme. Deze situatie verschilt van maatschappij tot maatschappij.

In 1836 neemt de toenmalige Belgische regering de verantwoordelijkheid voor de openbare drinkwatervoorziening op in de gemeentewet. Hierdoor wordt de rechtsgrond gevormd voor de opdracht van de gemeente om aan haar inwoners toegang tot drinkbaar water te garanderen. De ontwikkeling van de drinkwatervoorziening begint in de steden, pas veel later breidt het net zich uit over het platteland. Brussel is de eerste Belgische stad die in 1858 beschikt over een moderne drinkwaterleiding. Vanaf 1875 worden leidingen onder druk aangelegd. Het water wordt via een uitgebreid leidingnet, waarin eventueel watertorens opgenomen worden, naar de gebruikers getransporteerd.

Tegen het einde van de negentiende eeuw beslissen sommige gemeenten om hun krachten te verenigen en publieke maatschappijen op te richten die de winning, het transport en de distributie van water naar de bevolking realiseren. Dit zijn de eerste intercommunales of intergemeentelijke maatschappijen. Een belangrijke mijlpaal in de organisatie van de drinkwatervoorziening is dan ook de uitvaardiging van de wet op de intercommunales in 1907. Met het recht op vereniging wil de staat enerzijds de bestaande intercommunale maatschappijen een wettelijk kader geven en anderzijds andere gemeenten stimuleren om samen te werken. Eveneens worden subsidieregelingen voor de aanleg van de infrastructuur voor watervoorziening en de ondersteuning door technische diensten van de provinciale en nationale overheid voorzien. Voor vele gemeenten blijkt dit echter onvoldoende om initiatieven te nemen en om de waterdistributie te veralgemenen tot een volledige voorzieningsgraad.

Aan het begin van de twintigste eeuw is twintig procent van de woningen in België aangesloten, voornamelijk in Brussel en Wallonië. Door de aanwezigheid van vele bronnen is de winning van drinkwater daar immers eenvoudig. In het landelijke en vlakke Vlaanderen is de winning van drinkwater moeilijker en zijn de financiële middelen beperkter. De ontwikkeling van de drinkwatervoorziening komt hier dan ook trager op gang. In 1913 richt de Belgische staat de Nationale Maatschappij der Waterleidingen (NMDW¹) op met als taken het zelf tussen komen waar het gemeentelijk initiatief het laat afweten en het bieden van ondersteuning bij planning en coördinatie van de drinkwatervoorziening. Voor de gemeenten is deze optie aantrekkelijk omdat de maatschappij kan genieten van belangrijke staatssubsidies. Zonder deze toelagen

¹ Na de staatshervormingen in de jaren 1970 en 1980 wordt de Nationale Maatschappij der Waterleidingen opgesplitst en in het Vlaamse gewest opgevolgd door de VMW (huidige benaming: De Watergroep).

kunnen vele gemeenten de investeringen immers niet dragen. Uit de ontstaansgeschiedenis van de NMDW kan afgeleid worden dat het bijna uitsluitend om plattelandsgemeenten en kleinere steden gaat, die niet de financiële mogelijkheden hebben om zelf een hygiënische drinkwatervoorziening te organiseren.

Pas in de tweede helft van de twintigste eeuw komt de drinkwaterverdeling in een stroomversnelling. Het belang van het individu als consument in het economisch proces heeft hier waarschijnlijk een belangrijke rol gespeeld. Het is immers van belang om een hoge levensstandaard voor zoveel mogelijk personen te bereiken om economische groei te bevorderen.

Tijdens de laatste jaren vindt een integratie van watermaatschappijen plaats, mede ingevolge de steeds hogere eisen waaraan de kwalitatief hoogstaande watervoorziening moet voldoen. Intussen is ook het waterleidingnet in Vlaanderen bijna volledig uitgevoerd en wordt via publieke watervoorziening leidingwater ten behoeve van nagenoeg elke verbruiker aangeboden. De huidige investeringen zijn dan ook grotendeels vervangingsinvesteringen, vooral voor installaties die het einde van hun economische levensduur bereikt hebben, of om tegemoet te komen aan de strengere Europese drinkwaternormen.

Beschikbare informatie over de staat van het net

Alle maatschappijen, behalve IWM en GW Hoeilaart, beschikken over een GIS systeem. Wel zijn er verschillen in het gebruik ervan. Niet alle maatschappijen hebben alle historische informatie over hun leidingen in het GIS systeem beschikbaar. Bij TMVW en IWVA bijvoorbeeld is historische detailinformatie enkel op papier beschikbaar. Bij PIDPA en GW Knokke-Heist daarentegen is alle informatie over recente en oudere leidingen in het GIS systeem opgenomen. Of volledige informatie over de staat van het net beschikbaar is, hangt dus af van de mate waarin de informatie elektronisch is bewaard. Alle maatschappijen kunnen op basis van hun archief, bij bijvoorbeeld leidingbreuken, de noodzakelijke historische gegevens over een welbepaalde leiding terug vinden, maar kant en klare overzichten kunnen echter niet door elke maatschappij ter beschikking gesteld worden.

Gehanteerd investeringsbeleid

De aanpak van het investeringsbeleid verschilt sterk van maatschappij tot maatschappij. Bepaalde maatschappijen, bijvoorbeeld PIDPA, hanteren een falingspredictiemodel op basis waarvan beslist wordt of leidingen al dan niet vervangen worden. Andere maatschappijen, veelal de kleinere, hanteren bepaalde vastgelegde procedures (bijvoorbeeld bij IWVA worden gietijzeren leidingen in principe stelselmatig vervangen en wordt bij het aanleggen van nieuwe leidingen enkel nog pvc gebruikt). Er kan worden gesteld dat het gebruikte materiaal, het aantal vastgestelde breuken en de ondergrond de belangrijkste criteria zijn bij het bepalen van de levensduurte van een leiding en dus de noodzaak om deze al dan niet te vervangen.

De meeste maatschappijen werken met lange termijn plannen (6 jaar) en budgetteringen op kortere termijn (van 1 jaar tot 3 jaar). Hoe structureel deze planningscyclus wordt aangepakt en of investeringsbeslissingen al dan niet via specifieke comités of werkgroepen verlopen, hangt vooral af van de grootte van de maatschappij. Bij het GW Hoeilaart moeten bijvoorbeeld de gemeentelijke procedures gevolgd worden.

Onderstaande redenen vormen mogelijke aanleidingen voor het uitvoeren van investeringswerken:

- info van de operationele diensten om de bedrijfszekerheid van de infrastructuur te vrijwaren (bv. toename van het aantal leidingbreuken, toename (piek)verbruik)
- veranderende wetgeving (bv. loodactieplan,...)
- geplande werken in een gemeente (bv. andere nutsvoorzieningen)
- derden (bv. aanleggen nieuwe verkaveling)

Een aantal maatschappijen investeert in centrale ontharding van het water. Dit verbetert de perceptie van de kwaliteit bij de klant, maar is niet noodzakelijk om de gezondheidsrisico's te verminderen. Bepaalde maatschappijen voeren veel werken uit met eigen personeel; andere maatschappijen leggen dan weer meer nadruk op outsourcing.

In dit rapport wordt dieper ingegaan op het aspect investeringsbeleid van de watermaatschappijen. Het is immers van belang om voldoende te blijven investeren in de publieke watervoorziening. Dit aspect uit de bedrijfsvoering benadrukken en anderzijds focussen op kostenverlaging (waaronder de kost voor onderhoud) kan evenwel het risico met zich mee brengen dat watermaatschappijen daardoor te veel gaan investeren terwijl dit misschien niet steeds de beste oplossing is. Preventief onderhoud kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat leidingen en installaties langer meegaan waardoor de kost voor de maatschappij op langere termijn lager ligt. Het werk maken van een doorgedreven investeringsbeleid, waarbij met alle belangrijke aspecten op korte en lange termijn rekening gehouden wordt, is daarom uitermate belangrijk.

Samenwerking tussen nutsmaatschappijen

Algemeen kan worden gesteld dat de maatschappijen er de voorkeur aan geven om projecten met meerdere nutsmaatschappijen samen aan te pakken. In de VRN (Vlaamse Raad voor Nutsbedrijven) worden regionale overlegmomenten georganiseerd waarop vertegenwoordigers van de nutsmaatschappijen samen komen om synergieopportuniteiten (voor het gelijktijdig uitvoeren van werken) te bespreken. Er wordt per project vastgelegd welke maatschappij als hoofdaannemer (trekker) zal fungeren. Er wordt een verrekening van de kosten opgesteld via hiervoor vastgelegde verdeelsleutels.

In de marge kan wel worden gesteld dat, ondanks de voor de hand liggende voordelen (minder hinder, minder kosten door op eenzelfde plaats tezelfdertijd te werken), de verschillende doorlooptijden die de verschillende nutsmaatschappijen nodig hebben om hun werk uit te voeren, in de praktijk soms voor de nodige problemen zorgen. Zo vordert bijvoorbeeld het aanleggen van een waterleiding vele malen sneller dan het aanleggen van riolering, wat het in praktijk niet altijd makkelijk maakt om samen te werken wanneer

met meerdere aannemers op dezelfde werf gewerkt wordt. In praktijk kan dus vooral op vlak van planning synergie gecreëerd worden.

Eind 2012 traden TMVW en IWVA samen met EANDIS toe tot Synductis, een samenwerkingsverband met als doel de planning van nutswerken beter op elkaar af te stemmen en de uitvoering van de werken te coördineren.

Financiering

De meeste maatschappijen financieren hun investeringen zowel met eigen als met vreemd vermogen. IWVA doet in principe geen beroep op vreemde middelen, De Watergroep doet dit enkel in heel specifieke gevallen. Wanneer maatschappijen gebruik maken van kredieten wordt dit meestal gedaan op basis van globale investeringskredieten die voor meerdere projecten gebruikt worden. Hierbij wordt dan bijvoorbeeld ook geen onderscheid gemaakt tussen financiering voor de wateractiviteit of financiering voor de saneringsactiviteit. Bij een aantal maatschappijen bepaalt de grootte van het investeringsbudget, de te hanteren afschrijvingsduur of het doel van de investering (de sanerings- of de wateractiviteit) de beslissing of er al dan niet met een krediet gewerkt wordt. Een aantal investeringen worden door derden gedragen (bijvoorbeeld bij het aanleggen van een nieuwe verkaveling).

Bij het financieren van investeringen wordt in principe geen inbreng van vennoten gevraagd. TMVW werkt met een drinkwaterinfrastructuurfonds. De beschikbare middelen worden opgebouwd op basis van het aantal aandelen van de gemeente en worden vervolgens per zone intercommunaal aangewend via een beslissing van de directiecomités waarbinnen elke gemeente individueel vertegenwoordigd is. Er is, bovenop de voorziene intercommunale middelen, bij de gemeenten geen behoefte aan een extra gemeentelijke bijdrage. De Watergroep werkt per provincie met een vergelijkbaar systeem van AIK's (autonome investeringskredieten).

Eigendom infrastructuur

Bijna alle watermaatschappijen zijn eigenaar van de infrastructuur. Alleen IWVB beschikt over een gebruiksrecht.

Boekhoudkundige verwerking

Binnen de sector worden verschillende waarderingsregels gehanteerd. In het verleden werd door de sector reeds geprobeerd om gemeenschappelijke afschrijvingstermijnen vast te leggen; er werden echter nooit beslissingen genomen. Informatie over de gehanteerde waarderingsregels zijn voor alle maatschappijen terug te vinden in de jaarrekening. Ter illustratie wordt in onderstaande tabel een overzicht gegeven van de gehanteerde termijnen voor het afschrijven van leidingen.

Tabel 4 Gehanteerde afschrijvingstermijnen voor leidingen (2011)

Watermaatschappij	AWW	GW Hoeilaart	GW Knokke- Heist	IWM	IWVA	IWVB	PIDPA	TMVW	VIVAQUA	De Watergroep
alle leidingen	33/50 jaar	n.b.	33 jaar		33 jaar	n.v.t.	30 jaar	50 jaar	20 jaar	
leidingen < 1990 in Vl. Brabant				33 jaar						
leidingen Limburg + leidingen > 1990 in Vl. Brabant				50 jaar						
leidingen in pvc < 1973										45 jaar
leidingen in pvc > 1973										75 jaar
leidingen in PE										75 jaar
leidingen in asbestcement										75 jaar
leidingen in grijs gietijzer										75 jaar
leidingen in ductiel gietijzer										75 jaar
leidingen in staal										75 jaar
leidingen in siderocement										75 jaar
andere leidingen										60 jaar

Bron: Nationale Bank Balanscentrale

Er zijn ook nog andere boekhoudkundige verschillen vast te stellen. Zo hangt het van maatschappij tot maatschappij af hoe bepaald wordt welke uitgaven als kosten of als investering geboekt worden. Criteria die daarbij gehanteerd worden zijn onder meer de lengte van de te vervangen leiding, de dringendheid van de interventie of de aanleiding voor de werken: het vervangen of uitbreiden van het netwerk (IWVA). Ook voor bijvoorbeeld aftakkingen verschilt de wijze van boekhoudkundige verwerking van maatschappij tot maatschappij.

Toekomstige projecten op Vlaams niveau

Aquaduct

De watermaatschappijen AWW en De Watergroep beschikken over een reservecapaciteit in belangrijke winningen (respectievelijk Walem en Kluizen). De maatschappij TMVW, en in bepaalde gebieden ook De Watergroep, is verplicht om water aan te kopen en wil deze aankoopkost verlagen en ook de leveringszekerheid verhogen. Deze drie maatschappijen besloten daarom samen te werken enerzijds voor de bouw van een ringleidingstructuur die grote productiecentra doorheen Vlaanderen verbindt en anderzijds voor de uitbreiding van de bestaande productiecentra. De goedkopere aankoop/productie van drinkwater zou moeten zorgen voor autofinanciering van het project 'AQUADUCT I' en Vlaanderen zou hierdoor ook minder afhankelijk worden van de invoer van water van buiten Vlaanderen. Momenteel wordt ook nagedacht over een vervolg van dit project om specifiek de leveringszekerheid van drinkwater aan de kust veilig te stellen. In 2013 worden de eerste leidingen in het kader van 'AQUADUCT I' aangelegd. De doelstelling is om alle deelprojecten voor eind 2018 af te ronden.

Benchmark 'Asset Management'

In overleg met de WaterRegulator beslisten de watermaatschappijen en AquaFlanders een benchmark op te zetten voor een aantal voor de bedrijfsvoering relevante processen. Door middel van deze procesvergelijkingen wil de WaterRegulator de watermaatschappijen stimuleren hun processen te evalueren

en te verbeteren. Het proces 'Asset Management' (= beheer van bedrijfsmiddelen) werd geselecteerd als één van de bedrijfsprocessen die de watermaatschappijen binnen het opgemaakte meerjarenplan (5 jaar) zullen vergelijken.

Er zijn, zoals ook in dit rapport aangehaald, grote verschillen vast te stellen tussen de maatschappijen in het 'beheer' van hun infrastructuur. Er zullen voor wat 'Asset Management' betreft prestatie-indicatoren ontwikkeld worden om de verschillen nauwkeuriger in kaart te brengen. De vergelijking van het 'Asset Management' omvat twee luiken. Enerzijds is er het administratief beheer van de activa inclusief boekingen en afschrijvingen. Anderzijds is er de vertaling van administratieve indicatoren naar operationele indicatoren om te zorgen voor een optimale vernieuwing en herstelling van activa, zodat een goede werking van het bedrijf verzekerd wordt.

4 BESCHIKBAAR CIJFERMATERIAAL

In dit hoofdstuk wordt door de watermaatschappijen gerapporteerd cijfermateriaal over investeringen gebundeld. In een eerste luik worden cijfers die te maken hebben met investeringen weergegeven voor de totale activiteiten van de maatschappijen. Dit gebeurt op basis van gegevens die beschikbaar zijn in de jaarrekening voor de periode 2007-2011. Enkel de gegevens van maatschappijen met een publiek beschikbare jaarrekening worden opgenomen. Vervolgens wordt in het tweede luik van dit hoofdstuk informatie over de wateractiviteit van de maatschappijen weergegeven. Deze gaat uit van gegevens voor het jaar 2011 die in 2012 voor het eerst door de watermaatschappijen aan de WaterRegulator werden gerapporteerd conform de vastgelegde definities. In de toekomst zal nog meer detailinformatie beschikbaar zijn. In het derde en laatste luik wordt informatie uit de door de sector uitgevoerde benchmark 'Financiën en Efficiëntie' over investeringen overgenomen.

Zoals reeds in de inleiding werd vermeld, zijn investeringsbeslissingen in grote mate afhankelijk van de kenmerken van het distributiegebied (bodemsoort, al dan niet verstedelijkt, topografie,...). Deze kenmerken hebben ook hun invloed op de kostprijs van de investeringen. Nuancering is daarom nodig bij de interpretatie van de informatie in onderstaande tabellen en figuren. Het is daarom van belang dat verschillende gegevens bekeken worden en investeringsinspanningen bijvoorbeeld niet enkel op geldelijke bedragen beoordeeld worden. Daarnaast kunnen bedrijfsuitgaven voor investeringen van jaar tot jaar aanzienlijk schommelen. Daarom moet er extra omzichtig omgesprongen worden met de cijfers die tot nu toe maar voor één jaar beschikbaar zijn. Ook de invloed van het gebruik van andere waarderingsregels door de verschillende maatschappijen is een aandachtspunt bij de interpretatie van een aantal cijfers.

4.1 Cijfermateriaal op het niveau van alle activiteiten van de watermaatschappijen

Onderstaande tabellen en figuren bevatten informatie over de **totale activiteit** van de maatschappijen en dus niet specifiek voor de wateractiviteit. In deze analyse zijn gegevens van de in Vlaanderen actieve watermaatschappijen met een publiek beschikbare jaarrekening (AWW, IWM, IWVA, IWVB, PIDPA, TMVW, VIVAQUA en De Watergroep) opgenomen. Gegevens over GW Knokke-Heist en GW Hoeilaart zijn bijgevolg niet opgenomen. Voor VIVAQUA zijn logischerwijze ook cijfers voor de activiteiten buiten Vlaanderen opgenomen.

Evoluties op de actiefzijde van de balans

In onderstaande tabel wordt de evolutie van de investeringsbedragen voor materiële vaste activa die actief in gebruik genomen worden tijdens het boekjaar weergegeven. Voor het bepalen van de in de loop van het jaar in actief gebruik genomen investeringen wordt de som gemaakt van de 'aanschaffingen, met inbegrip van de geproduceerde vaste activa' en de 'overboekingen van een post naar een andere' voor de materiële vaste activa met uitzondering van de activa in aanbouw. Concreet betreft het waarden voor terreinen en

gebouwen; installaties, machines en uitrusting; meubilair en rollend materieel; leasing en soortgelijke rechten en overige materiële vaste activa (codes 22 t.e.m. rek 26).ⁱⁱ

De actief in gebruik genomen investeringen vertonen van jaar tot jaar sterke schommelingen. IWVB beschikt niet over eigen activa. In 2007 rapporteert De Watergroep een uitzonderlijk grote waarde, te wijten aan een herwaardering van de leidingen. De verklaring voor de hoge waarden voor PIDPA in 2007, voor TMVW in 2009 en voor De Watergroep in 2010 ligt vooral in het opstarten en uitbouwen van rioleringsactiviteiten waardoor bijkomende activa op de balans geregistreerd worden. Bij TMVW werd binnen de divisie 'zuivering' bovendien een herwaardering doorgevoerd. Bij IWVA is de hoge waarde in 2010 te verklaren door de ingebruikname van een nieuw pompstation en in 2011 door het samenvallen van de oplevering van een aantal grote werven. De hogere waarden voor VIVAQUA in 2010 en 2011 zijn te verklaren door de aankoop en renovatie van de nieuwe hoofdzetel.

Tabel 5 Evolutie van de in de loop van het jaar actief in gebruik genomen investeringen in materieel vast actief (2007–2011)

Watermaatschappij	Code	2007	2008	2009	2010	2011
AWW	*	15.238.350	16.507.428	19.036.805	14.247.472	22.779.028
IWM	*	1.660.969	1.913.519	1.615.878	1.298.263	2.347.387
IWVA	*	1.865.204	1.738.484	1.855.650	5.362.600	4.943.102
IWVB	*	0	0	0	0	0
Pidpa	*	92.288.450	55.356.151	38.913.422	58.980.548	45.330.267
TMVW	*	26.557.701	73.898.151	445.870.033	53.020.642	**135.284.895
Vivaqua	*	13.141.268	14.990.334	15.861.079	34.513.154	57.568.168
De Watergroep	*	392.325.506	57.737.884	53.573.424	134.152.288	61.601.081
Totaal	*	543.077.448	222.141.951	576.726.291	301.574.967	329.853.928

Bron: Nationale Bank Balanscentrale, VMM Waterbank

*zie eindnoot

** Voor TMVW dienen de bedragen voor de investeringen 2011 gerelativeerd te worden. Er werd voor een bedrag van 31.674.169,97 euro aan boekingen gedaan die zowel binnen de aanschaffingen als de overdrachten voorkomen wat leidt tot een vertekend beeld (overschatting) van het vermelde totaalbedrag.

De horizontale analyse bevestigt de grote variatie van jaar tot jaar. Voor de meeste maatschappijen, met uitzondering van De Watergroep en PIDPA, wordt wel duidelijk een stijgende trend van de actief in gebruik genomen activa waargenomen. Vooral IWVA, VIVAQUA en TMVW vertonen aanzienlijk hogere waarden voor 2010 en 2011. Gezien de uitzonderlijk hoge waarde voor De Watergroep in 2007 geeft de horizontale analyse voor deze maatschappij niet eenduidig te interpreteren resultaten. Bij TMVW dient ook in de horizontale analyse rekening gehouden te worden met de opmerking bij tabel 5.

Tabel 6 Horizontale analyse van de in de loop van het jaar actief in gebruik genomen investeringen in materieel vast actief (2007–2011)

Watermaatschappij	Code	2007	2008	2009	2010	2011
AWW	*	100	108	125	93	149
IWM	*	100	115	97	78	141
IWVA	*	100	93	99	288	265
IWVB	*	0	0	0	0	0
Pidpa	*	100	60	42	64	49
TMWV	*	100	278	1.679	200	509
VIVAQUA	*	100	114	121	263	438
De Watergroep	*	100	15	14	34	16
Totaal	*	100	41	106	56	61

Bron: Nationale Bank Balanscentrale, VMM Waterbank

*zie eindnoot

Ter informatie wordt in onderstaande tabel de evolutie van de activa in aanbouw (rekening 27) vermeld. Het betreffen de eindbedragen van de activa in aanbouw op de balansdatum van de respectievelijke boekjaren. Dit bedrag bestaat uit de nieuw bijgekomen bedragen voor activa in aanbouw waarvan de overboekingen naar andere rekeningen (omdat de activa in aanbouw gefinaliseerd zijn en dus economisch en operationeel actief) zijn afgetrokken. De voor het boekjaar 2011 vermelde bedragen zullen aanleiding geven tot effectieve ingebruikname van investeringen in 2012 (of later).

Tabel 7 Evolutie van de activa in aanbouw (2007–2011)

Watermaatschappij	Code	2007	2008	2009	2010	2011
AWW	27	14.392.493	10.511.249	10.002.062	23.453.743	39.500.852
IWM	27	564.285	352.662	177.416	1.074.115	1.023.454
IWVA	27	247.650	3.212.536	4.045.060	1.690.511	1.786.326
IWVB	27	0	0	0	0	0
Pidpa	27	15.206.047	13.146.540	17.544.333	21.389.028	36.185.026
TMWV	27	56.152.926	74.737.008	77.030.207	117.587.058	163.617.827
VIVAQUA	27	24.435.443	26.455.237	26.613.726	60.823.293	31.061.672
De Watergroep	27	23.878.916	31.315.021	32.049.297	43.448.260	59.693.835
Totaal	27	134.877.760	159.730.253	167.462.101	269.466.008	332.868.992

Bron: Nationale Bank Balanscentrale, VMM Waterbank

De aangroei van activa in aanbouw voor de totale sector en specifiek bij AWW, TMWV en De Watergroep gedurende de laatste jaren is opvallend. In 2008 en 2009 vallen de hogere waarden voor IWVA en de lagere waarden voor IWM op.

Onderstaande tabel 8 toont de evolutie van de balansbedragen voor het materieel vast actief zonder activa in aanbouw; de rekeningen 22 t.e.m. 26 (terreinen en gebouwen; installaties, machines en uitrusting; meubilair en rollend materieel; leasing en soortgelijke rechten en overige materiële vaste activa) voor de verschillende maatschappijen. De algemene stijgende trend kan hier ook opgemerkt worden, al is deze logischerwijze afgezwakt aangezien de nieuw in gebruik genomen investeringen slechts een beperkt deel uitmaken van de totaalbedragen op de balans.

Tabel 8 Evolutie van de balansbedragen materieel vast actief (2007–2011)

Watermaatschappij	Code	2007	2008	2009	2010	2011
AWW	22/26	150.834.983	150.707.128	150.532.917	154.480.928	157.802.307
IWM	22/26	28.910.632	28.102.774	26.970.092	25.501.253	25.059.199
IWVA	22/26	19.655.632	19.892.082	20.159.422	23.668.742	26.639.888
IWVB	22/26	0	0	0	0	0
Pidpa	22/26	197.973.677	215.256.250	218.581.929	235.661.476	249.920.874
TMWW	22/26	481.896.244	538.871.348	957.019.718	978.123.963	1.050.163.903
VIVAQUA	22/26	427.867.470	431.460.210	428.514.491	439.528.231	489.033.865
De Watergroep	22/26	1.203.914.866	1.219.450.322	1.221.829.766	1.304.902.090	1.315.710.103
Totaal	22/26	2.511.053.504	2.603.740.114	3.023.608.335	3.161.866.683	3.314.330.139

Bron: Nationale Bank Balanscentrale, VMM Waterbank

In de horizontale analyse (tabel 9) valt de verdubbeling van het balansbedrag voor materieel vast actief bij TMWW in de periode 2007-2011 op. IWM is de enige maatschappij waarvoor een dalende trend vast te stellen is.

Tabel 9 Horizontale analyse van de balansbedragen materieel vast actief (2007–2011)

Watermaatschappij	Code	2007	2008	2009	2010	2011
AWW	22/26	100	100	100	102	105
IWM	22/26	100	97	93	88	87
IWVA	22/26	100	101	103	120	136
IWVB	22/26	0	0	0	0	0
Pidpa	22/26	100	109	110	119	126
TMWW	22/26	100	112	199	203	218
VIVAQUA	22/26	100	101	100	103	114
De Watergroep	22/26	100	101	101	108	109
Totaal	22/26	100	104	120	126	132

Bron: Nationale Bank Balanscentrale, VMM Waterbank

Het procentueel aandeel van de balansbedragen van het materieel vast actief (opnieuw zonder vaste activa in aanbouw) in de totale balanswaarde wordt hieronder weergegeven. Deze maken in 2011 meer dan 70% uit van de totale balanswaarde. Rekening houdende met de activa in aanbouw bedraagt dit cijfer voor de sector in 2011 zelfs 78 %. Dit duidt op het kapitaalintensieve karakter van de sector.

Tabel 10 Procentueel aandeel van de balansbedragen materieel vast actief in het balanstotaal (2007–2011)

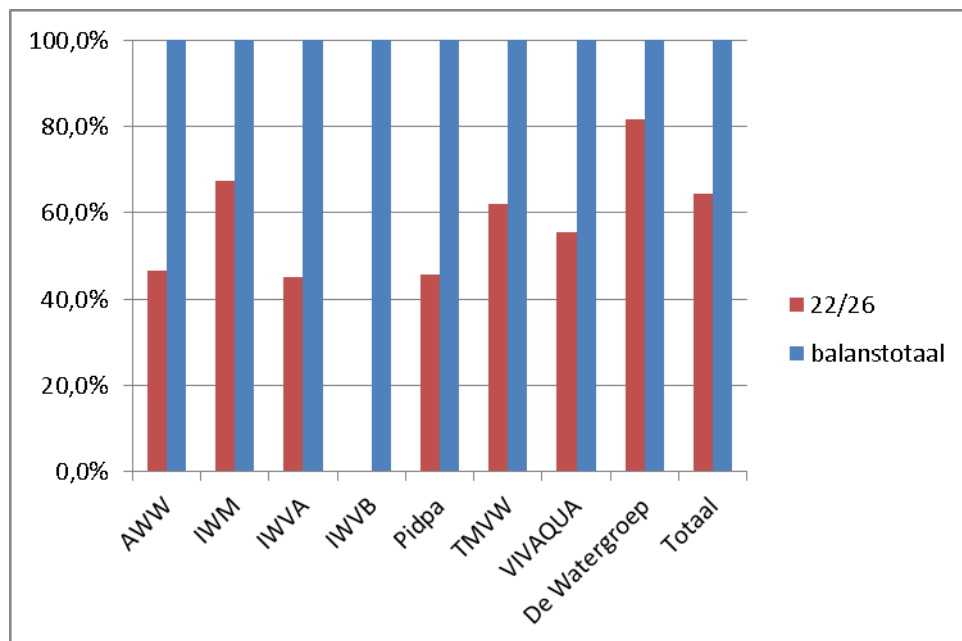
Watermaatschappij	Code	2007	2008	2009	2010	2011
AWW	*	46,6%	53,8%	59,5%	53,8%	49,4%
IWM	*	67,3%	69,2%	72,8%	70,5%	72,0%
IWVA	*	45,2%	46,9%	50,2%	58,6%	62,7%
IWVB	*	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Pidpa	*	45,8%	53,6%	57,3%	58,3%	58,3%
TMWW	*	62,1%	65,8%	79,0%	75,5%	73,9%
VIVAQUA	*	55,5%	39,8%	52,3%	51,7%	57,3%
De Watergroep	*	81,6%	81,6%	89,7%	88,6%	85,8%
Totaal	*	64,3%	62,0%	73,2%	71,6%	71,1%

Bron: Nationale Bank Balanscentrale, VMM Waterbank

* balansbedragen materieel vast actief (rek 22 t.e.m. rek 26) / balanstotaal (rek 20/58)

Voor het jaar 2011 worden deze verhoudingen in onderstaande figuur grafisch voorgesteld. Bij De Watergroep is het aandeel van de materiële vaste activa in het balanstotaal het grootst. Dit kan allicht verklaard worden door de lange afschrijvingstermijnen die door De Watergroep gehanteerd worden.

Figuur 2 Procentueel aandeel van de balansbedragen materieel vast actief in het balanstotaal (2011)

Bron: Nationale Bank Balanscentrale, VMM Waterbank

In tabel 11 wordt de horizontale evolutie van de afschrijvingen weergegeven. Deze analyse toont eenzelfde stijgende tendens, ook al bevatten de achterliggende cijfers ook afschrijvingen en waardeverminderingen andere dan deze voor materiële vaste activa. De watermaatschappijen hebben over de periode 2007-2011 gaandeweg meer geïnvesteerd en dus ook meer afgeschreven. De lage waarde voor AWW in 2010 is te verklaren door een gewijzigde boekingswijze voor de afschrijvingen van rioleringen.

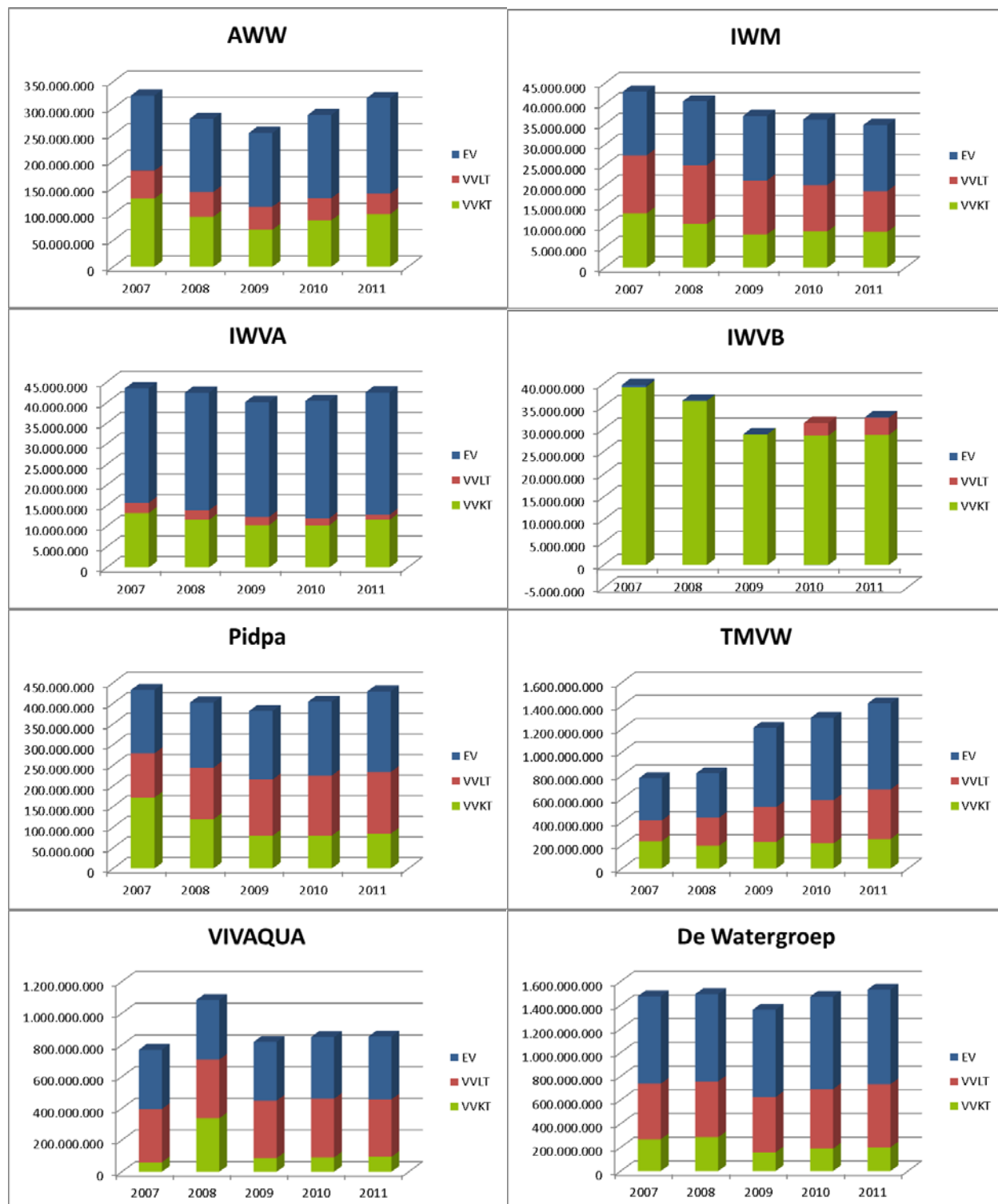
Tabel 11 Horizontale analyse afschrijvingen en waardeverminderingen (2007-2011)

Watermaatschappij	Code	2007	2008	2009	2010	2011
AWW	630	100	93	102	57	96
IWM	630	100	101	99	99	103
IWVA	630	100	105	112	129	140
IWVB	630	0	0	0	0	0
Pidpa	630	100	115	114	115	123
TMVW	630	100	112	167	179	204
VIVAQUA	630	100	103	107	161	162
De Watergroep	630	100	104	108	117	121
Totaal	630	100	105	117	122	135

Bron: Nationale Bank Balanscentrale, VMM Waterbank

Evoluties op de passiefzijde van de balans

Figuur 3 Verticale analyse eigen vermogen (EV), vreemd vermogen lange termijn (VVLТ) en vreemd vermogen korte termijn (VVKT) (2007–2011)

Bron: Nationale Bank Balanscentrale

Figuur 3 geeft de evolutie van de passiefzijde van de balans voor de verschillende watermaatschappijen weer. Hierbij wordt weergegeven in hoeverre de maatschappijen zich vooral met EV (eigen vermogen), VVLT (Vreemd Vermogen op Lange Termijn) of VVKT (Vreemd Vermogen op Korte Termijn) financierenⁱⁱⁱ.

De atypische situatie van IWVB, met een eigen vermogen van quasi nul (en dat in 2010 zelfs negatief was) blijkt duidelijk in de figuur. Ook valt op dat IWVA geen beroep doet op vreemd vermogen op lange termijn (cf. eerdere opmerking, de opgenomen bedragen voor VVLT zijn bedragen voor voorzieningen en uitgestelde belastingen). Dit is ook zo bij IWVB voor de jaren 2010 en 2011. Bij De Watergroep maken de bedragen voor voorzieningen en uitgestelde belastingen tijdens de besproken jaren steeds +/- 60% uit van het totale VVLT.

Bij TMVW valt de sterke aangroei van het eigen vermogen in 2009 op, hoofdzakelijk te verklaren door de toetreding van vennoten in en een herwaardering binnen de divisie zuivering. Voor de overige watermaatschappijen blijft het eigen vermogen doorheen de jaren in dezelfde grootte orde liggen. De grootste verschillen zijn merkbaar in het vreemd vermogen op korte termijn. Bij VIVAQUA valt de uitzonderlijk hoge waarde voor VVKT in 2008 op. Deze valt te verklaren door de opbouw van een schuld ten opzichte van een nieuwe 'pensioenformule in oprichting'.

4.2 Cijfermateriaal op het niveau van de wateractiviteit van de watermaatschappijen

De analyses in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de jaarlijkse bevraging aan de drinkwatersector en hebben betrekking op de **wateractiviteit**. Onder 'wateractiviteit' wordt verstaan; het geheel aan activiteiten ten behoeve van de productie en levering van water (leidingwater en ander water) aan abonnees en afnemers.

Evolutie netlengte

Tabel 12 Evolutie netlengte (2010–2011)

Watermaatschappij	Netlengte 2010 (km)	Netlengte 2011 (km)	Relatieve aangroei (%)	Absolute aangroei (km)
AWW	2.440	2.474	1,4%	34
GW Hoeilaart	104	106	1,9%	2
GW Knokke-Heist	339	346	2,1%	7
IWM	1.114	1.126	1,1%	12
IWVA	1.013	1.012	-0,1%	-1
IWVB	1.629	1.636	0,4%	7
PIDPA	12.564	12.613	0,4%	49
TMWW	11.357	11.454	0,9%	97
VIVAQUA	310	310	0,0%	0
De Watergroep	30.496	30.662	0,5%	166
Totaal	61.366	61.738	0,6%	373

Bron: Waterbank

In tabel 12 wordt de evolutie van de netlengte tussen 2010 en 2011 weergegeven. De absolute aangroei bedraagt 373 kilometer of 0,6 % van de totale netlengte. Bij IWVA werd er een daling van de netlengte vastgesteld. Deze is te wijten aan het feit dat bij vervanging een aantal leidingen weggenomen werden (van een dubbele leiding naar een enkele). GW Knokke-Heist kent de grootse aangroei van het net. In de toekomst zal meer detailinformatie rond vervanging en uitbreiding ter beschikking worden gesteld.

Tabel 13 Onderscheid ruwwaternetwerk versus reinwaternetwerk (2011)

Watermaatschappij	Lengte ruwwater netwerk (km)	Lengte reinwater netwerk (km)	Totale lengte netwerk (km)
AWW	17	2.457	2.474
GW Hoeilaart	1	105	106
GW Knokke-Heist	0	346	346
IWM	6	1.120	1.126
IWVA	0	1.012	1.012
IWVB	0	1.636	1.636
PIDPA	n.b.	12.613	12.613
TMWW	0	11.454	11.454
VIVAQUA	0	310	310
VMW	119	30.542	30.662
Totaal	143	61.595	61.738

Bron: Waterbank

AWW, GW Hoeilaart, IWM, De Watergroep en PIDPA beschikken over een leidingstelsel specifiek voor het transport van ruwwater (dat later omgezet wordt tot reinwater of ander water). Bij de andere watermaatschappijen wordt geen ruwwater van plaats A naar plaats B getransporteerd via specifieke ruwwaterleidingen.

Staat van het net: ouderdom

Onderstaande tabel geeft per tijdsslot van 10 jaar de ouderdom van het netwerk weer. Zoals blijkt uit de tabel kunnen niet alle watermaatschappijen deze cijfers ter beschikking stellen. De besproken leidingen betreffen evenwel bijna 97% van het leidingnet in Vlaanderen. De overgemaakte cijfers zijn deze soms gebaseerd op een inschatting op basis van de best beschikbare gegevens. Merk op dat het laatste tijdsslot slechts cijfers voor twee jaar omvat.

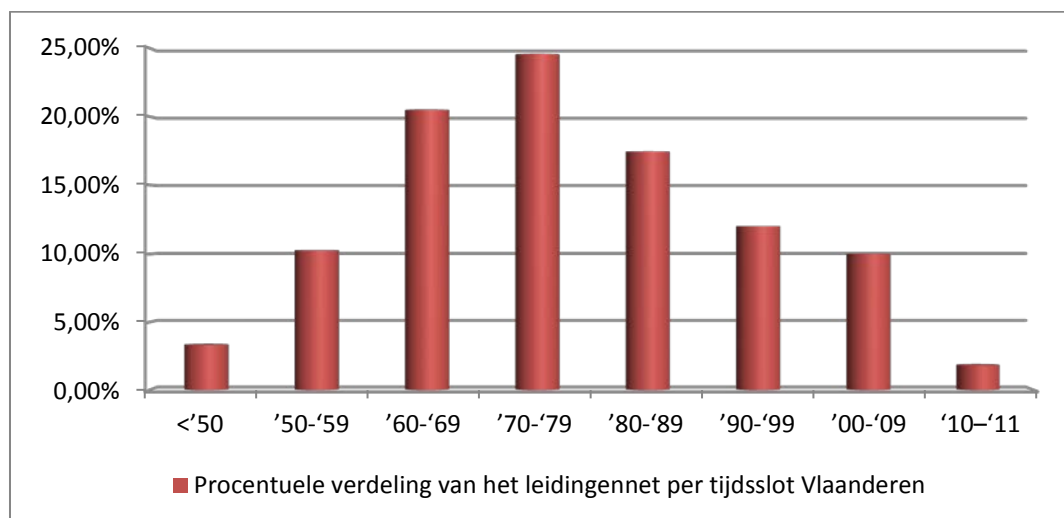
Tabel 14 Procentuele verdeling van het leidingennet per tijdsslot

Watermaatschappij	<'50	'50-'59	'60-'69	'70-'79	'80-'89	'90-'99	'00-'09	'10-'11	Totaal
AWW	12,7%	18,5%	21,2%	15,1%	11,0%	10,5%	9,2%	2,0%	100,0%
ISWa leden	21,2%	2,7%	13,7%	21,0%	13,4%	10,4%	13,3%	4,3%	100,0%
IWVA	1,7%	5,1%	27,3%	25,3%	9,2%	15,2%	14,5%	1,8%	100,0%
IWVB	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	0,0%
PIDPA	2,5%	7,8%	25,4%	32,7%	10,6%	8,4%	11,5%	1,2%	100,0%
TMW	3,9%	8,2%	25,7%	22,7%	25,1%	3,9%	8,0%	2,5%	100,0%
VIVAQUA	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	0,0%
De Watergroep	2,6%	12,1%	16,3%	22,1%	18,2%	16,8%	10,2%	1,8%	100,0%

Bron: Waterbank

De cijfers per watermaatschappij uit bovenstaande tabel worden in onderstaande figuur geconsolideerd op Vlaams niveau weergegeven (gewogen resultaten).

Figuur 4 Procentuele verdeling van het leidingennet per tijdsslot Vlaanderen

Bron: Waterbank

De weergegeven procenten geven de gewogen situatie in Vlaanderen weer. Het grootste deel (ongeveer 45%) werd aangelegd tussen 1960 en 1980.

In onderstaande tabel worden deze procentuele cijfers geconcretiseerd door weergave van het aantal kilometers. 1,81% van het net werd recent, in 2010 en 2011 aangelegd. In deze cijfers zijn zowel vervangingen als uitbreidingen opgenomen.

Tabel 15 Aantal kilometer leidingnetwerk per tijdsslot

Watermaatschappij	<'50	'50-'59	'60-'69	'70-'79	'80-'89	'90-'99	'00-'09	'10-'11
AWW	313	458	524	373	271	259	227	48
ISWa leden	103	23	326	557	271	127	130	41
IWVA	17	52	276	256	93	154	146	18
IWVB	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
PIDPA	313	979	3.206	4.124	1.337	1.057	1.447	150
TMW	444	934	2.947	2.605	2.878	449	916	282
VIVAQUA	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
De Watergroep	792	3.698	4.988	6.783	5.588	5.151	3.116	546
Totaal	1.983	6.142	12.267	14.699	10.439	7.197	5.983	1.084

Bron: Waterbank

In tabel 15 worden de gerapporteerde cijfers uitgedrukt in aantal kilometer. Deze tabel geeft een concreet overzicht van het aantal kilometer leiding per tijdsslot in Vlaanderen.

Niet geregistreerd verbruik

Tabel 16 geeft het niet geregistreerd verbruik van reinwater weer per watermaatschappij in Vlaanderen. Het niet-geregistreerd omvat het niet gefactureerd verbruik (brandweer, de gemeentediensten, het spoelen van leidingen...) en de lekverliezen.

Tabel 16 Niet-geregistreerd verbruik (2011)

Watermaatschappij	m ³ niet-geregistreerd verbruik reinwater 2011	%niet-geregistreerd verbruik 2011 t.o.v. input distributie
AWW	5.682.997	6,0%
ISWa leden	1.925.384	20,6%
IWVA	668.177	13,8%
IWVB	2.549.847	19,4%
Pidpa	8.434.374	12,8%
TMW	13.650.437	19,8%
VIVAQUA	373.634	15,8%
VMW	33.275.201	21,8%
TOTAAL	66.560.051	16,0%

Bron: Waterbank, Leidingwater balans voor Vlaanderen 2011

Staat van het net: gebruikte materialen

Tabel 17 Gebruikte materialen leidingnetwerk (2011)

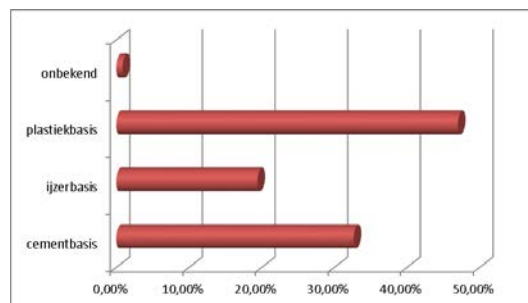
Watermaatschappij	asbestcement	siderocement	Voorges. Beton	gietijzer	ductiel gietijzer	Nodulair gietijzer	staal	P.V.C.	Pe.	Glasvezel versterkte Polyester	Polypropyleen/S LA	andere/ onbekend
AWW	45,0%	6,0%	3,2%	21,0%	0,0%	21,7%	2,0%	0,1%	0,3%	0,0%	0,8%	0,0%
ISWa leden*	2,0%	0,0%	0,0%	85,0%	0,0%	16,0%	2,0%	95,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
IWVA	4,1%	0,0%	0,0%	28,1%	0,0%	0,0%	0,0%	60,4%	7,5%	0,0%	0,0%	0,0%
IWVB	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
PIDPA	37,4%	0,3%	0,0%	5,4%	2,0%	0,0%	4,9%	49,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%
TMMW	26,1%	4,0%	0,0%	10,6%	0,0%	2,6%	2,9%	49,1%	4,3%	0,0%	0,0%	0,5%
VIVAQUA	16,0%	0,0%	0,0%	20,7%	0,0%	6,4%	27,8%	29,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
De Watergroep	31,8%	0,3%	0,0%	11,9%	3,5%	0,0%	4,8%	45,1%	1,2%	0,0%	0,0%	1,4%

* = excl. GW Knokke

Bron: Waterbank

Tabel 17 bevat informatie over bijna 97% van het totale netwerk in Vlaanderen. Alle maatschappijen waarvoor informatie voor handen is beschikken over leidingen uit PVC, asbestcement en gietijzer. Alle maatschappijen waarvoor informatie voor handen is, behalve IWVA, beschikken over leidingen in staal. De gegevens worden in figuur 5 samengevat over de categorieën plasticbasis, ijzerbasis en cementbasis (en onbekend). 47% van de leidingen zijn vervaardigd op basis van plastic, meer dan 32 % op basis van cement en bijna 20% op basis van ijzer.

Figuur 5 Samenvattend overzicht gebruikte materialen (2011)

Bron: Waterbank

€ Investerings

In onderstaande tabel worden de actief in gebruik genomen investeringen (in €) voor het boekjaar 2011 weergegeven. Voor het bepalen van de in de loop van het jaar in actief gebruik genomen investeringen wordt de som gemaakt van de 'aanschaffingen, met inbegrip van de geproduceerde vaste activa' en de 'overboekingen van een post naar een andere' (voor zover deze betrekking hebben op overgeboekte activa in aanbouw) voor de materiële vaste activa met uitzondering van de activa in aanbouw. Concreet betreft het waarden voor terreinen en gebouwen; installaties, machines en uitrusting; meubilair en rollend materieel; leasing en soortgelijke rechten en overige materiële vaste activa (codes 22 t.e.m. rek 26).^{iv} Voor IWVA en De Watergroep werd een correctie doorgevoerd omwille van het gebruik van specifieke waarderingsregels. Er werden geen cijfers opgenomen voor 'tussenkomen door derden' (zie verder).

Tabel 18 Actief in gebruik genomen investeringen (leidingen, watergebonden installaties, overige) voor de wateractiviteit (2011)

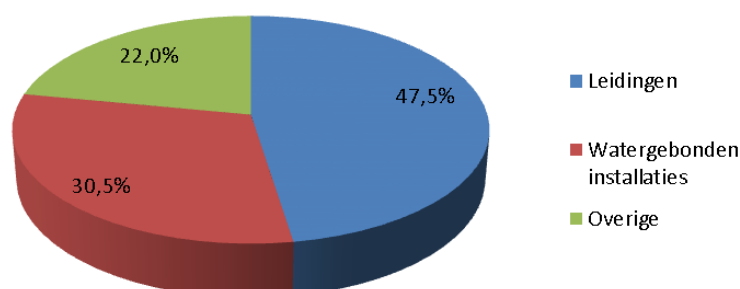
Watermaatschappij	Leidingen (in €)	Watergebonden installaties (in €)	Overige (in €)	Wateractiviteit (in €)
AWW	5.467.543	7.692.275	2.678.743	15.838.561
ISWa leden	1.393.782	1.574.795	927.897	3.896.473
IWVA	1.177.841	959.336	160.784	2.297.961
IWVB	0	0	0	0
PIDPA	8.009.066	6.987.253	1.771.987	16.768.307
TMW	23.842.137	26.641.140	6.749.467	57.232.744
VIVAQUA	464.845	0	0	464.845
De Watergroep	31.272.864	2.179.195	20.766.086	54.218.144
Totaal	71.628.077	46.033.994	33.054.965	150.717.036

Bron: Waterbank

Voor VIVAQUA worden enkel de investeringen aan leidingen in Vlaanderen weergegeven.

In Vlaanderen werd in 2011 voor meer dan 150 mio € investeringen actief in gebruik genomen. TMW heeft in 2011 in absolute cijfers het meest geïnvesteerd.

Figuur 6 Procentuele verdeling actief in gebruik genomen investeringen (leidingen, watergebonden installaties, overige investeringen) voor de wateractiviteit (2011)

Bron: Waterbank

Iets minder dan de helft van de totale investeringen wordt uitgevoerd in functie van het leidingnetwerk. Meer dan 75% van de investeringen voor de wateractiviteit heeft rechtstreeks te maken met productie en levering van water.

De bedragen in bovenstaande tabel betreffen steeds waarden na aftrek van 'tussenkomen door derden'. Tussenkomen door derden betreffen investeringen die betaald zijn door derden. Dit zijn ofwel bedragen die in eerste instantie geactiveerd worden, maar die onmiddellijk afgeschreven worden op het moment dat de aanrekening aan derden geschiedt ofwel bedragen die meteen afgetrokken worden van het te activeren investeringsbedrag. Hierdoor is het netto investeringsbedrag gelijk aan nul. Investerings bedragen betaald door derden beïnvloeden dus de investeringsbedragen; de boekhoudkundige verwerking hiervan gebeurt evenwel niet eenduidig. Naar een volgende bevraging toe worden verdere afspraken gemaakt omtrent rapportering van deze cijfers.

Ter informatie worden eveneens de activa in aanbouw (rekening 27) in tabel 19 vermeld. Het betreffen de eindbedragen van de activa in aanbouw op de balansdatum van het boekjaar 2011. Dit bedrag bestaat uit de nieuwe bijgekomen bedragen voor activa in aanbouw waarvan de overboekingen naar andere rekeningen (omdat de activa in aanbouw gefinaliseerd zijn en dus economisch en operationeel actief) zijn afgetrokken. De vermelde bedragen zullen aanleiding geven tot effectieve ingebruikname van investeringen in 2012 (of later).

Tabel 19 Activa in aanbouw voor de wateractiviteit (2011)

Watermaatschappij	Watergebonden		Overige (in €)	Wateractiviteit (in €)
	Leidingen (in €)	installaties (in €)		
AWW	4.351.573	837.185	840.409	6.029.168
ISWa leden	1.023.454	0	1.856.811	2.880.266
IWVA	0	70.938	0	70.938
IWVB	0	0	0	0
Pidpa	13.349.771	4.623.170	502.176	18.475.117
TMW	2.408.877	1.445.958	0	3.854.836
VIVAQUA	0	0	0	0
De Watergroep	36.063.224	141.621	14.233.785	50.438.630
Totaal	57.196.900	7.118.872	17.433.182	81.748.955

Bron: Waterbank

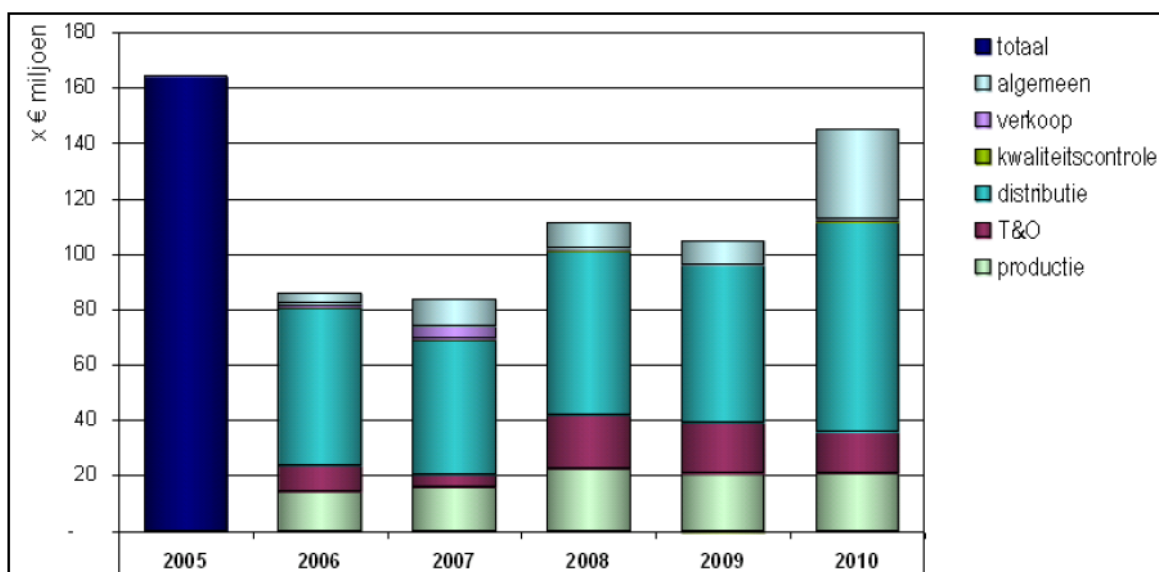
Voor VIVAQUA zijn geen opgesplitste gegevens voor Vlaanderen beschikbaar.

4.3 Cijfermateriaal op het niveau van de verschillende processen van de wateractiviteit van de watermaatschappijen

Onder leiding van sectorfederatie AquaFlanders (en uitgevoerd in samenwerking met het adviesbureau DHV) publiceerde de Vlaamse drinkwatersector medio 2012 de resultaten van de uitgevoerde benchmarkoefening 'Financiën en Efficiëntie'. Dit rapport is terug te vinden op de website van AquaFlanders.^v Hierin komt ook het onderdeel investeringen op het niveau van de verschillende (voor het uitvoeren van deze benchmark geselecteerde) **processen** van de **wateractiviteit** aan bod. VIVAQUA nam niet deel aan deze benchmarkoefening waardoor er geen gegevens voor VIVAQUA opgenomen zijn. Onderstaande informatie is overgenomen uit het rapport.

In onderstaande figuur wordt het overzicht van de sectorinvesteringen van 2005 t/m 2010 weergegeven. Het betreffen hier de netto investeringen, dus eveneens na aftrek van tussenkomsten door derden (zie hoger). Voor 2005 is de opsplitsing per proces niet beschikbaar.

Figuur 7 Totale netto sectorinvesteringen per hoofdproces voor de wateractiviteit (2005–2010)

Bron: DHV, AquaFlanders

De totale netto investeringen in de sector waren het hoogst in 2005. Het hoge niveau van 2005 is in 2006 bijna gehalveerd maar vertoont sindsdien een duidelijk opgaande trend. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de hoge netto investeringen in 2005 een bijzondere situatie vertegenwoordigden i.v.m. de aankoop door De Watergroep van een aantal spaarbekkens. Wanneer de netto investeringen opgedeeld naar de hoofdprocessen waarvoor ze werden gemaakt, van naderbij bekeken worden, dan laat figuur 7 een aantal belangrijke relatieve ontwikkelingen voor de verschillende hoofdprocessen zien:

- Het leeuwendeel van de netto investeringen betreffen het distributieproces.

- De netto investeringen in het productieproces namen sinds 2006/2007 met ca. 30% toe en bleven sindsdien op het zelfde niveau.
- Er is sprake van een forse toename van netto investeringen in toevoer en opslag – van 2007 naar 2008 zijn deze bijna verviervoudigd. Sindsdien zijn ze licht dalende maar vormen nog altijd meer dan het drievoudige van het niveau in 2007.
- Netto investeringen in het distributieproces gingen van 2007 naar 2008 met ca. 20% omhoog en lagen in 2010 nog weer bijna 30% hoger.
- De grootste stijging van netto investeringen is in de categorie algemeen. Sinds 2007 lagen deze investeringen op een vrijwel constant niveau, maar van 2009 naar 2010 zijn ze ruim verdrievoudigd. De categorie “algemeen” vertegenwoordigde in 2010 ca. 23% van de totale netto investeringen, tegen slechts 12% in 2007. Het totale bedrag aan netto investeringen in “algemeen” bedroeg €32 miljoen in 2010. Hiervan werd €16 miljoen besteed door De Watergroep (o.a. voor een nieuw gebouw t.b.v. de centrale directie en goodwill i.v.m. overname van waterleidingbedrijf leper).

5 BESLUIT

Met dit eerste rapport over investeringen door de watermaatschappijen in publieke watervoorziening wil de WaterRegulator meer transparantie over dit onderwerp brengen.

Uit de reeds beschikbare cijfers kan algemeen gesteld worden dat de investeringen door de watermaatschappijen de laatste jaren een stijgende trend vertonen. Het grootste deel van het leidingnet dat vandaag in gebruik is, werd aangelegd tussen 1960 en 1980. Verwacht wordt dat er de komende jaren toenemende vervangingsinvesteringen in dit leidingnet (en de bijhorende infrastructuur) noodzakelijk zullen zijn. Niet alle maatschappijen beschikken momenteel echter over gedetailleerde cijfers over de staat van hun net. Het opmaken van gedetailleerde plannen teneinde de financiële gevolgen hiervan op voorhand voldoende te kunnen inschatten is essentieel opdat ook op middellange termijn een redelijke prijs van water gehandhaafd kan blijven.

In dit rapport wordt ook dieper ingegaan op het verschillende investeringsbeleid van de watermaatschappijen. Het is van belang om voldoende te blijven investeren in de publieke watervoorziening. Investeren benadrukken en anderzijds focussen op verlaging van de werkingskosten (waaronder de kost voor onderhoud) kan het risico inhouden dat watermaatschappijen te veel gaan investeren terwijl dit misschien niet steeds de beste oplossing is. Preventief onderhoud kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat leidingen en installaties langer meegaan waardoor de kost voor de maatschappij op langere termijn lager ligt. Het is daarom uitermate belangrijk dat watermaatschappijen werk maken van een doorgedreven investeringsbeleid, waarbij met alle belangrijke aspecten op korte en lange termijn rekening gehouden wordt.

In het meerjarenplan voor het uitvoeren van de procesbenchmarks dat de watermaatschappijen in samenspraak met de WaterRegulator opstelden, is een procesbenchmark over 'asset management' voorzien.

De WaterRegulator plant jaarlijks dit rapport over investeringen in drinkwatervoorziening te actualiseren en te verfijnen. De meer gedetailleerdere rapportering die reeds met de watermaatschappijen is vastgelegd, zal een meer gedetailleerde rapportering toelaten.

Eindnoten

ⁱ Bronnen:

- Protos en Vlaams Partnerschap Water en Ontwikkeling, 'Drinkwatervoorziening in Vlaanderen vanaf 1800 tot heden – 2006'
- AquaFlanders, Strategisch Plan SVW – 2008

ⁱⁱ Concreet werden onderstaande codes uit de toelichting van de jaarrekening opgenomen voor het weergeven van actief in gebruik genomen activa:

1.2.1. Terreinen en gebouwen: VOL 5.3.1. code 8161 + code 8181

1.2.2. Installaties, machines en uitrusting: VOL 5.3.2. code 8162 + code 8182

1.2.3. Meubilair en rollend materieel: VOL 5.3.3. code 8163 + code 8183

1.2.4. Leasing en soortgelijke rechten: VOL 5.3.4. code 8164 + code 8184

1.2.5. Overige materiele vaste activa: VOL 5.3.5. code 8165 + code 8185.

Bedragen op code 817X "overdrachten en buitengebruikstellingen" werden niet in rekening gebracht.

ⁱⁱⁱ De passiefzijde van de balans werd als volgt onderverdeeld:

Het Eigen Vermogen (codes 10, 11, 12, 13, 14 en 15 in de jaarrekening)

Het VVLT bestaat uit:

- Voorzieningen en uitgestelde belastingen (code 16 in de jaarrekening)

- Schulden op meer dan één jaar (code 17 in de jaarrekening)

Het VVKT bestaat uit:

- Schulden op ten hoogste één jaar (codes 42, 43, 44, 45, 46, 47 en 48 in de jaarrekening)

- Overlopende rekeningen (codes 492 en 493 in de jaarrekening)

^{iv} Concreet werden onderstaande codes uit de toelichting van de jaarrekening opgenomen voor het weergeven van actief in gebruik genomen activa:

1.2.1. Terreinen en gebouwen: VOL 5.3.1. code 8161 + code 8181

1.2.2. Installaties, machines en uitrusting: VOL 5.3.2. code 8162 + code 8182

1.2.3. Meubilair en rollend materieel: VOL 5.3.3. code 8163 + code 8183

1.2.4. Leasing en soortgelijke rechten: VOL 5.3.4. code 8164 + code 8184

1.2.5. Overige materiele vaste activa: VOL 5.3.5. code 8165 + code 8185.

Bedragen op code 817X "overdrachten en buitengebruikstellingen" werden niet in rekening gebracht.

^v Te raadplegen via www.aquaflanders.be/benchmarkrapport.aspx